

Lausunto

25.06.2024

Asia: VN/15007/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausuntopyyntöä koskevan hallituksen esityksen luonnoksesta ilmenee mm. että

”Keliakiasta ja muista erityisruokavalioista aiheutuvia lisäkustannuksia korvataan [tällä hetkellä] osana täydentävää toimeentulotukea hyvinvointialueen harkintaan perustuen. Täydentävän toimeentulotuen myöntämisessä hyvinvointialue tekee yksilöllistä harkintaa. Täydentävän toimeentulotuen myöntämistä harkittaessa otetaan huomioon tarpeellisen suuruinen henkilön tai perheen erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvia menoja, joihin voidaan pitää toimeentulotuesta annetun lain 7 c §:n perusteella esimerkiksi pitkäaikaista toimeentulotuen saamista taikka pitkäaikaista tai vaikeaa sairautta. Vakiintuneen tulkinnan mukaan keliakiasta aiheutuvat erityiset ravintomenot voidaan tällöin huomioida.

Siitä, kuinka suuri osa täydentävästä toimeentulotuesta on myönnetty erikoisruokavalioista tai erityisesti keliakiasta aiheutuvien menojen korvaamiseen, ei ole saatavilla tilastotietoa.”

ja, että

”Lokakuusta 2002 vuoden 2015 loppuun asti maksettiin 16 vuotta täyttäneille ruokavaliokorvausta osana vammaisetsuusjärjestelmää gluteenittomasta ruokavaliosta aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi. Vuonna 2002 ruokavaliokorvauksen määrä oli 21 euroa kuukaudessa ja vuoden 2015 lopussa 23,60 euroa kuukaudessa. Määrä ei ollut sidottu indeksiin. Vuonna 2015 ruokavaliokorvausta maksettiin noin 34 000 saajalle ja etuusmenot olivat noin 9,7 miljoonaa euroa.

Ruokavaliokorvauksen lakkauttamisen yhtenä syynä oli eri sairauksia sairastavien yhdenvertaisuus. Keliakian lisäksi on muitakin sairauksia, joissa ruokavalion noudattaminen tai ruoka-aineen välttäminen on hoitomuotona välttämätöntä. Lisäksi ruokavaliokorvauksen lakkauttamisen syynä oli vammaisetusjärjestelmän selkeyttäminen ja valtiontalouden tasapainotus. Ruokavaliokorvauksen lakkauttaminen selkeytti vammaisetusjärjestelmää siksi, että vammais- ja hoitotukia ei myönnetä yksinään sairaus- tai vammadiagnoosin taikka ainoastaan sairaudesta aiheutuvien kustannusten perusteella. Keliakia ei myöskään aiheuta sellaista toimintakyvyn heikentymistä, jota 16 vuotta täyttäneen vammaistuen tai eläkettä saavan hoitotuen myöntäminen edellyttää.”

Satakunnan hyvinvointialue toteaa, että edellä siteeratusta hallituksen esityksen luonnoksesta ilmenevät ne syyt, miksi erityisestä ruokavaliokorvauksesta v. 2015 luovuttiin keliakiaa sairastavien henkilöiden osalta. Nämä syyt eivät ole tuon jälkeen muuttuneet. Erityisen ruokavaliokorvauksen palauttaminen (nyt lisä-nä perustoimeentulotukeen) vain diagnosoiduille keliakikoille ei noudattaisi yhdenvertaisuuden vaatimuksia, koska tällöin eri sairauksia sairastavat henkilöt olisivat keskenään eriarvoisessa asemassa vain diagnoosinsa perusteella. Tällaisesta eriarvoistumisen kategorisesta lisäämisestä on pyritty tietoisesti eroon mm. uuden vammaispalvelulain säätämisessä; olisi paradoksaalista lisätä sitä toisaalla.

Satakunnan hyvinvointialue pitää nykytilaa asianmukaisena, ja huomauttaa, että täydentävää toimeentulotukea voidaan myöntää jo nyt harkinnanvaraisesti (todellisesta erityisestä tarpeesta aiheutuviin) erityisruokavaliioihin, muillekin erityisruokavaliioille kuin keliakikoille; diagnoosilla tai ilman. Keskeistä on nykyisessä järjestelmässä täydentävän toimeentulotuen riittävän rahoituksen varmistaminen hyvinvointialueiden valtionrahoituksessa.

Lisäksi Satakunnan hyvinvointialue toteaa, että toimeentulotukijärjestelmän ja perustoimeentulotuen tason tulisi lähtökohtaisesti olla sellainen, että se mahdollistaisi välttämättömien ravintokustannuksien kattamisen yksilöstä riippumatta, vrt. PL 19:1§. Tämä tarkoittaisi mm. nykyisen jaetun järjestelmän (perustoimeentulotuki Kelassa, täydentävä toimeentulotuki hyvinvointialueilla) purkamista, ja toimeentulotukiasioiden keskittämistä kokonaisuudessaan Kelaan.

YHTEENVETO

Satakunnan hyvinvointialue ei puolla esitettyä lakimuutosta. Esitetty lakimuutos olisi omiaan lisäämää eriarvoisuutta kaikkien heikommissa asemassa olevien, eli toimeentulotulotuen varassa elävien sairaiden henkilöiden keskuudessa. Satakunnan hyvinvointialue pitää tältä osin nykytilan säilyttämistä esitettyä muutosta parempana, mutta toivoo samalla koko toimeentulotukijärjestelmän laajempaa uudistamista ja toimeentulotukiasioiden käsittelyn keskittämistä kokonaisuudessaan Kelaan.

Satakunnan hyvinvointialue

Kirsi Varhila, hyvinvointialuejohtaja

Varhila Kirsi
Satakunnan hyvinvointialue

Tapiola Jukka
Satakunnan hyvinvointialue